

PIOTR SWACHA
Warszawa
ORCID: 0000-0001-8178-4457

JACEK WOJNICKI
Warszawa
ORCID: 0000-0002-4289-989X

EUROPOSŁOWIE FRAKCJI ZIELONYCH ORAZ ZIELONYCH- WOLNEGO PRZYMIERZA EUROPEJSKIEGO W LATACH 1989-2019 W PERSPEKTYWIE SIECI SPOŁECZNYCH

WPROWADZENIE

Autorzy formułują dwa cele artykułu. Pierwszym jest przedstawienie genezy i ewolucji struktur organizacyjnych ruchu ekologicznego, a szczególnie wyników wyborczych w elekcjach do Parlamentu Europejskiego (PE) ugrupowań, których przedstawiciele w latach 1989-2020 wchodzili w skład frakcji Zielonych (*The Greens*) oraz Zielonych-Wolnego Przymierza Europejskiego (*The Greens-European Free Alliance*; Zieloni-WPE) oraz prezentacja założeń programowych przytoczonych grup parlamentarnych.

Drugim celem jest analiza struktury frakcji Zielonych oraz Zielonych-WPE w przywoływanym okresie. Badanie oparto o założenia metodologiczne analizy sieci społecznych (ang. *Social Network Analysis – SNA*), która zalicza się do ilościowych metod badań społecznych (Batorski, Zdziarski 2009: 157). Analiza sieci opiera się o matematyczne podstawy teorii grafów, statystyki, teorii prawdopodobieństwa oraz algebry macierzowej (Faust, Wasserman 2007: 15). Cechą charakterystyczną *SNA* jest zwrócenie uwagi nie tyle na atrybuty indywidualne jednostek, co na ich relacje, postrzegane z punktu widzenia możliwości i ograniczeń wynikających z owych powiązań (Wellman 1988: 20). Zastosowanie analizy sieci społecznych umożliwia stworzenie „mapy informacyjnej” (w postaci grafów) badanego środowiska, wyróżnienie potencjalnych liderów i centralnych postaci w danej grupie, statystyczną prezentację całej struktury lub jej fragmentów (Kadushin 2012: 6-12). Badaniu będzie podlegała cała struktura wyodrębniona na podstawie przynależności poszczególnych europosłów do frakcji tworzonej/współtworzonej przez Zielonych w latach 1989-2020¹,

¹ W związku z powyższym uwzględniono III, IV, V, VI, VII, VIII i IX kadencję PE. W przypadku pięciu pierwszych bierzemy pod uwagę koniec kadencji – daje to pewność, że uwzględniamy, tych którzy byli z frakcją na tyle związani, że pozostali w niej do końca; w przypadku kadencji IX uwzględniamy

za powiązanie będzie uważane zasiadanie przez określone osoby w tej samej frakcji w danej kadencji parlamentu. Pozwoli to na stworzenie sieci złożonej z europosłów badanej populacji w okresie prawie 30 lat, co stanowi nową perspektywę oglądu przywoływanej grupy. Przyjęcie roku 1989 jako początkowej cezury wynika z faktu, że w tym okresie powstała pierwsza frakcja Zielonych w Parlamencie Europejskim. W części analizy, która wyodrębnia najbardziej centralne postaci w sieci, podany zostanie również stan po wystąpieniu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej.

Na podstawie wybranych algorytmów stosowanych w analizie sieci społecznych określone zostaną cechy charakterystyczne całej sieci, odnoszące się do jej spójności w okresie wszystkich objętych badaniem kadencji, wyróżnione zostaną również subgrupy składające się z osób silniej ze sobą powiązanych. Miary centralności pozwolą na określenie europosłów posiadających szczególną pozycję w strukturze, świadczącą o ich prestiżu, jak i możliwości przyjmowania roli liderów. W badaniu sformułowano następujące hipotezy, które następnie podlegały weryfikacji na podstawie algorytmów SNA:

- H1 – najistotniejsze pozycje w strukturze posiadają europosłowie niemieccy, co wynika z faktu, że stanowią oni najliczniejszą grupę wchodzącą w skład kolejnych frakcji tworzonych/współtworzonych przez Zielonych (Zielonych-WPE);
- H2 – pozycja europosłów brytyjskich w sieci nie jest istotna z uwagi na fakt, że ich liczba w całym badanym okresie była niewielka.

FRAKCJA ZIELONYCH I ZIELONYCH-WPE WYNIKI WYBORCZE I PROGRAM POLITYCZNY

Genezy ugrupowań ekologicznych można poszukiwać w latach 70. ubiegłego stulecia, gdy działacze społeczni z kilku państw: Niemiec, Francji i Szwajcarii sformowali antynuklearny ruch ECOROPA. Przygotowano manifest programowy, stanowiący platformę programową przed pierwszymi wyborami powszechnymi do Parlamentu Europejskiego w czerwcu 1979 r. W wyniku przekształceń organizacyjnych w lipcu 1979 r. powołano PEACE – Platformę dla Ekologiczno-Politycznych Akcji na rzecz Pokojowych Zmian w Europie. Należy jednakże zauważyć, iż działacze ekologiczni nie zdołali uzyskać mandatów w pierwszej elekcji w 1979 r., co stanowiło efekt zróżnicowanych przesłanek, ale do kluczowej należało zaliczyć spór wewnętrzny o przyjętą strategię działań politycznych – czy drogą parlamentarną czy bardziej tradycyjną dla ruchów społecznych kontestujących zastaną rzeczywistość społeczno-polityczną (Tosiek, Wicha 2006: 54). Ugrupowania ekologiczne należą do kluczowego elementu tzw. zmiany społeczeństwa postindustrialnego, związanej z polepszeniem warunków życia w państwach wysoko rozwiniętych, zwiększenia znaczenia wartości postmateriałnych, do których zaliczano troskę o środowisko, czyste powietrze, czystą wodę itp.

początek kadencji (lipiec 2019 r.). Wynika to z faktu, że nie jest ona zakończona – przyjęcie innego założenia nie jest możliwe.

Ugrupowania ekologiczne rozpoczęły proces instytucjonalizacji w latach 70. w kolejnych państwach Europy Zachodniej, w dość zróżnicowany sposób (Richardson 1995: 3-16). W Niemczech ruch ekologiczny stanowił odpowiedź na nieudolne działania administracji państwowej odnośnie do ochrony środowiska naturalnego. Do najważniejszych zaliczyć należy akcje społeczne przeciw budowie elektrowni atomowych oraz fabryk zajmujących się utylizacją odpadów radioaktywnych. Istotne znaczenie miały próby wpływu środowisk lokalnych na plany urbanistyczne odnoszące się do budowy dróg szybkiego ruchu, lotnisk czy uciążliwych fabryk (Mirska 2004: 133).

Geneza frakcji w PE może być poszukiwana już w 1952 r., w warunkach działania ówczesnego Wspólnego Zgromadzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS). Stanowiło ono pierwszy tego typu organ, który zrzeszał europosłów w grupach politycznych (Kosowska-Gąstoł 2014: 76). Następnym etapem było formowanie frakcji politycznych w Parlamencie Europejskim (Wojtaszczyk 1998: 172; Brack, Kelbel 2016: 217). Prapoczątków frakcji ekologicznej można doszukiwać w Rainbow Group, założonej w 1984 r. i składającej się z Zielonych, regionalistów i innych partii lewicowych, która następnie w 1989 r. podzieliła się (a w 1994 r. zniknęła z ław PE) (Müller-Rommel 2002: 17-18). Grupa Zielonych w Parlamencie Europejskim stanowiła jedną z frakcji politycznych w trzeciej i czwartej kadencji PE, funkcjonującą w latach 1989-1999 oraz reprezentującą ugrupowania ekologiczne. Przewodniczącymi grupy byli kolejno: Maria Amélia Santos (1989-1990; nie pozostała we frakcji do końca kadencji), Maria Adelaide Aglietti (1990-1994), Alexander Langer (1990, 1994-1995), Paul Lannoye (1990-1994), Claudia Roth (1994-1998), Magda Aelvoet (1997-1999) (Parlament Europejski, A).

Frakcja została utworzona 25 lipca 1989 r. po inauguracji prac trzeciej kadencji Parlamentu Europejskiego. Do wspomnianej grupy na początku kadencji przystąpiło 30 europosłów. Została uformowana również w PE kolejnej, czwartej kadencji, liczyła wówczas 22 posłów. Frakcja istniała do końca kadencji wiosną 1999 r. (Bomberg 1998: 113). W kolejnej kadencji ugrupowania ekologiczne powróciły do koncepcji uformowania koalicji z regionalistami, co skutkowało powołaniem grupy pod nazwą Zieloni-Wolne Przymierze Europejskie.

Europejski ruch Zielonych kształtuje się na czterech podstawowych poziomach. Po pierwsze, na poziomie ponadnarodowym funkcjonuje Europejska Partia Zielonych (*European Green Party – EGP*) – w jej skład wchodzi zarówno partie polityczne, jak i osoby fizyczne będące europosłami. Po drugie, członkowie Grupy Zielonych w Parlamencie Europejskim (*The Green Group in the European Parliament – GGEP*); w przypadku omawianego ruchu stanowią oni grupę Zielonych współtworzącą w PE sojusz z Wolnym Przymierzem Europejskim (*European Free Alliance – EFA*) w ramach wspólnej frakcji politycznej Zieloni – Wolne Przymierze Europejskie (*Greens-European Free Alliance – GEFA*). Frakcja ta jest autonomiczna w stosunku do *EGP*, aczkolwiek ze względu na udział członków *GGEP* w strukturze *EGP* omawiane sieci nakładają się. Po trzecie, poziom instytucjonalny ruchu przewiduje funkcjonowanie Europejskiej Młodzieżówki Zielonych (*Federation of Young European Greens – FYEG*) grupującej organizacje młodzieżowe z państw europejskich. Po czwarte, na

poziomie europejskim funkcjonuje Europejska Fundacja Zielonych (*Green European Foundation – GEF*) jako przykład *think tanku* powiązanego z partią polityczną. Wymiar organizacyjny europejskiego ruchu politycznego Zielonych jest elementem struktury ruchu Zielonych na poziomie globalnym (Ziętara 2017: 122).

W kadencji Parlamentu Europejskiego zainaugurowanej w 1999 r. zasiadało 48 europosłów z grupy Zielonych-Wolne Przymierze Europejski. Frakcja zajmowała czwarte miejsce po Grupach: Europejskiej Partii Ludowej (*EPP-ED*), Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów (*S&D*) oraz Porozumienia Liberalistów i Demokratów na Rzecz Europy (*ALDE*). Najwięcej europosłów zostało wybranych we Francji (9), po siedmiu z Belgii i Niemiec, sześciu z Wielkiej Brytanii, po czterech z Hiszpanii i Holandii, po dwóch z Finlandii, Irlandii, Szwecji i Włoch, a jeden z Luksemburga (Parlament Europejski, B; Fontaine 2010, s. 620; Hix, Noury, Roland 2006: 496).

W kadencji rozpoczętej w 2004 r. frakcja liczyła 41 europosłów, co stanowiło spadek o pięć mandatów. Najwięcej europosłów zostało wybranych w Niemczech – trzynastu, sześciu we Francji, po pięciu w Wielkiej Brytanii i Hiszpanii, po dwóch – z Belgii, Holandii, Austrii i Włoch, natomiast po jednym z następujących państw – Łotwy, Luksemburga, Szwecji i Finlandii. Jako że majowa elekcja odbyła się po rozszerzeniu Unii na państwa Europy Środkowej i Wschodniej, należy zauważyć słabość ugrupowań ekologicznych w tej części Starego Kontynentu. Z ośmiu państw postkomunistycznych, w 2004 r. jedynie europoseł z Łotwy dołączył do frakcji Zielonych. W efekcie wyborów do PE przeprowadzonych w 2007 r. w Bułgarii i Rumunii skład grupy zwiększył się o reprezentanta Rumunii (Parlament Europejski, C; Fontaine 2010, s. 621).

W kadencji zainaugurowanej w 2009 r. frakcja Zielonych-Wolnego Przymierza Europejskiego liczyła 57 europosłów (dane na lipiec 2009 r.). Stanowiła zatem piątą liczebnie grupę parlamentarną – po Europejskiej Partii Ludowej, Postępowym Sojuszu Socjalistów i Demokratów, Europejskich Konserwatystach i Reformatorach (EKR) oraz Grupie Porozumienia Liberalistów i Demokratów na rzecz Europy. Wśród europosłów omawianej frakcji najwięcej zostało wybranych w Niemczech (14 europosłów), Francji (15), pięciu europosłów wybranych w Wielkiej Brytanii, po czterech europosłów wybranych w Belgii i Szwecji, trzech z Holandii, po dwóch europosłów z następujących państw – Finlandii, Hiszpanii, a po jednym z następujących państw – Danii, Estonii, Grecji, Łotwy, Luksemburga, Portugalii (Parlament Europejski, D).

W kolejnej kadencji rozpoczętej w 2014 r. frakcja doznała pewnego osłabienia liczebnego, nastąpił spadek z 57 mandatów do 50 (zajęła szóste miejsce po Europejskiej Partii Ludowej, Postępowym Sojuszu Socjalistów i Demokratów, Europejskich Konserwatystach i Reformatorach, Grupie Porozumienia Liberalistów i Demokratów na rzecz Europy oraz Zjednoczonej Lewicy Europejskiej – Nordyckiej Zielonej Lewicy (*GUE/NGL*). Najwięcej europosłów pochodziło z Niemiec (13), po sześciu z Francji i Wielkiej Brytanii, po czterech z Hiszpanii i Szwecji, trzech – z Austrii, po dwóch z Belgii, Węgier i Holandii, po jednym – z Danii, Estonii, Chorwacji, Łotwy, Litwy, Luksemburga i Słowacji (Parlament Europejski, E).

Warto przeanalizować przebieg kampanii wyborczej do PE w maju 2014 r. w największym państwie UE – Niemczech, z jednoznacznym zastrzeżeniem, iż w czasie kampanii wyborczej dominowały przede wszystkim sprawy niemieckie. Trzeba jednak zauważyć, iż kwestie europejskie znalazły swoje istotne miejsce w programach partii politycznych. Większość znaczących niemieckich partii politycznych (w tym Sojusz '90/Zieloni) opowiadała się za pogłębieniem demokratyzacji Unii Europejskiej, m.in. w oparciu o wprowadzenie prawa inicjatywy dla Parlamentu Europejskiego. Wychodząc z powyższych przesłanek Sojusz 90/Zieloni oraz inne partie – *Christlich Demokratische Union/ Christlich Soziale Union (CDU/CSU)*, *Freie Demokratische Partei (FDP)* domagały się zmniejszenia roli Komisji Europejskiej, a dodatkowo *CDU* postulowała bezpośredni wybór przez obywateli Przewodniczącego Komisji Europejskiej, zaś *CSU*, *Die Linke* i *FDP* postulowały wprowadzenie w Unii Europejskiej instytucji referendum narodowych. W kwestii unii bankowej Zieloni oraz *CDU*, *Sozialdemokratische Partei Deutschlands (SPD)* i *FDP* oceniały ją pozytywnie. Za możliwością dalszego rozszerzenia Unii Europejskiej wypowiadały się Sojusz '90/Zieloni oraz *SPD*, *Die Linke* i *FDP*, opowiadając się za szerokimi negocjacjami z Turcją z perspektywą przyjęcia Turcji do Unii Europejskiej na pełnych prawach członkowskich. Praktycznie wszystkie większe niemieckie partie przyjęły w swych programach stanowisko proeuropejskie, z mniejszymi lub większymi (*Die Linke*, *CSU*) zastrzeżeniami. Ekolodzy mieścili się w nurcie ugrupowań proeuropejskich, opowiadających się za dalszym konsekwentnym pogłębieniem procesów integracyjnych na Starym Kontynencie (Kubiak 2014: 310).

Sojusz '90/Zieloni przygotował obszerny – liczący 145 stron – program wyborczy przed elekcją do PE w 2014 r. Zgodnie z ich genezą i głównymi priorytetami, zasadnicze akcenty ugrupowanie położyło na problemy ekologiczne, rozwojowe i obejmujące ochronę mniejszości. Obszerny rozdział został poświęcony wychodzeniu państw UE z kryzysu gospodarczego rozpoczętego w 2008 r., który dotknął zwłaszcza strefę euro. Jednym z kluczowych postulatów Zielonych była redukcja deficytu demokracji w Unii, m.in. poprzez wzmocnienie mechanizmów współdecydowania obywateli UE w kwestiach europejskich. Do kontrowersyjnych tematów omawianego programu zaliczyć trzeba z pewnością postulat przekształcenia Unii w koherentną przestrzeń chroniącą uchodźców spoza UE, poprzez stworzenie jednolitych i uczciwych reguł azylowych. Do kontrowersyjnych należy również postulat rozciągnięcia praw wyborczych obywateli UE na wszystkie rodzaje wyborów (a nie tylko, jak obecnie, wyborów lokalnych i do Parlamentu Europejskiego) (Kosman 2014: 291).

Zieloni postulowali większą przejrzystość zjawiska lobbingu w instytucjach i agendach UE. Istotnym instytucjonalnym postulatem stało się zmniejszenie liczebności Komisji Europejskiej oraz zwiększenie praw Parlamentu Europejskiego, m.in. poprzez przyznanie mu pełnej inicjatywy prawodawczej. Zieloni zaproponowali również zwołanie europejskiego konwentu, który podjąłby debatę na temat przyszłej architektury UE. Problematyka stosunków zewnętrznych Unii została w omawianym programie akcentowana postępowymi hasłami sprawiedliwości na świecie, zwalczania ubóstwa, chorób, głodu, zanieczyszczeń, wzmacniania prawa międzynarodowego, praw człowie-

ka, podjęciem globalnej walki z zanieczyszczeniem środowiska, *etc.* W zamyśle działaczy ekologicznych UE powinna odgrywać rolę potęgi cywilnej (*Zivilmacht*), której siła oddziaływania wyraża się raczej poprzez miękkie środki niż twardą siłę. Jednym ze sztandarowych postulatów Zielonych było samoopodatkowanie państw UE na pomoc rozwojową w wysokości 0,7% PKB, redukcja długów najuboższych państw oraz zniesienie subwencji eksportowych w polityce rolnej UE. Zieloni opowiadają się za kontynuacją polityki rozszerzenia UE, co wyraźnie odróżniało ich od *CDU/CSU* i zbliżało do *SPD*. Szczególnie odnosiło się to do państw bałkańskich oraz Turcji, która wprawdzie obecnie nie spełnia standardów demokratycznych, jednak powinna nadal prowadzić negocjacje akcesyjne. Zieloni akcentowali w dokumencie partyjnym argument na rzecz wcześniejszych rozszerzeń, zakładający że perspektywa przystąpienia do UE będzie stanowiła dla kandydatów ważny impuls na rzecz przemian politycznych, gospodarczych i społecznych. Unia powinna ponadto działać na rzecz stabilności w najbliższym, tj. śródziemnomorskim i wschodnioeuropejskim sąsiedztwie (Kosman 2014: 291).

W dokumentach programowych Zieloni opowiadali się za zrównoważonym rozwojem w Europie oraz sprawiedliwością społeczną jako podstawowymi priorytetami politycznymi. Wspierali zmiany demokratyczne w państwach regionu Europy Środkowej oraz Południowo-Wschodniej. Akcentowali znaczenie takich wartości jak demokracja, równouprawnienie płci, prawo wszystkich ludzi do uczestnictwa w życiu publicznym oraz wyrażania swoich poglądów. Węzłowe miejsce w dokumentach zajmują kwestie bezpieczeństwa światowego, przez co jest rozumiane zapobieganie konfliktom, usuwanie przyczyn wojen oraz rozwój pokojowych sposobów rozwiązywania konfliktów zarówno między społeczeństwami, jak i państwami. Akcentowano znaczenie tolerancji, równouprawnienia mniejszości oraz praw człowieka dla imigrantów zarówno w polityce europejskiej, jak i ogólnokrajowej (Sobolewska-Myślik 2004: 223).

W kadencji zainaugurowanej w 2019 r. frakcja Zielonych-Wolnego Przymierza Europejskiego liczyła 67 europosłów (dane na lipiec 2020 r.). Stanowiła piątą liczebnie grupę parlamentarną – po Grupach: Europejskiej Partii Ludowej, Postępowego Sojuszu Socjalistów i Demokratów, Odnović Europę (Renew Europe) oraz Grupie Tożsamość i Demokracja (*ID*). Wśród europosłów omawianej frakcji najwięcej zostało wybranych w Niemczech (25 europosłów), Francji (13), po trzech z Belgii, Republiki Czeskiej, Holandii, Austrii, Finlandii oraz Szwecji, po dwóch europosłów z Danii, Irlandii, Hiszpanii, Litwy, a po jednym europośle z Łotwy, Luksemburga, Portugalii (Parlament Europejski, F).

Najnowszy dokument programowy zatytułowany *Protéger notre avenir* został przedstawiony w kwietniu 2020 r. W materiale przygotowanym po rozpoczęciu pandemii COVID-19 zapisano, iż: więcej ambicji, solidarności i współpracy jest kluczem do budowy nowego europejskiego modelu odporności społecznej, gospodarczej i środowiskowej (Greens, A). Ideologiczną pozycję Grupy Zielonych-Wolnego Przymierza Europejskiego można określić również na podstawie analizy głosowań europosłów w PE. Badania prowadzone w VI, VII i VIII kadencji PE wskazują, że według tradycyjnego podziału „lewica – prawica”, Zieloni-WPE obok GUE/NGL oraz *S&D* zaliczani są do grup lewicowych. W zakresie zyskującego coraz większe znaczenie

podziału na frakcje pro-unijne i anty-unijne, należy zauważyć ewolucję poglądów europosłów omawianej frakcji na sprawy integracji europejskiej. Rozkład głosów przedstawicieli Zielonych-WPE w VI kadencji PE, sytuował tą grupę w gronie eurosceptycznych, w kolejnej kadencji lokował bliżej centrum, natomiast w latach 2014-2019 pozwalał na określenie jej mianem pro-unijnych (obok socjalistów, liberalistów i przedstawicieli EPL) (Hix, Noury, Roland 2019, s. 27).

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na jeszcze jeden czynnik – spójność głosowania frakcji zarówno przy wykorzystaniu metod już szeroko stosowanych w literaturze (indeksu spójności Hixa), jak i wprowadzonego wskaźnika IVC (Index of Voting Cohesion). Jak wskazują Simon Hix oraz Abdul Noury na podstawie analizy głosowań w VI kadencji PE, uzyskanie mandatów przez przedstawicieli państw, które w 2004 r. weszły w skład UE, nie wpłynęło na zmianę spójności głosowań członków frakcji Zielonych-WPE. W szóstej kadencji PE byli oni drugą najbardziej spójną frakcją (po *S&D*). (Hix, Noury 2009, s. 162). W siódmej kadencji Parlamentu Europejskiego (lata 2009-2014) frakcje głównego nurtu politycznego utrzymywały wysoki poziom spójności (w przedziale od 0,903 do 0,774). Najbardziej spójną grupą polityczną byli Zieloni-WPE (0,903), następnie *EPP* (0,850), *S&D* (0,840) oraz *ALDE* i Europejscy Konserwatyści i Reformatorzy (*ECR*) (odpowiednio 0,781 i 0,774, ale różnica jest statystycznie nieistotna). Spośród tych ugrupowań wzrost w porównaniu z szóstą kadencją odnotowali jedynie Zieloni-WPE i *EPP* (a także *ECR*, o ile można uznać tę frakcję za następczynię Unii na rzecz Europy Narodów, co jednak nie jest oczywiste). Znacząco niższą spójność miały ugrupowania skrajne (Stolicki 2015: 162).

Cechą charakteryzującą pracę europosłów Zielonych-WPE jest również wysoka frekwencja podczas głosowań w PE. Dane z ostatniej zakończonej kadencji plasują grupę na drugim miejscu pod względem udziału w głosowaniach (po *ALDE*), chociaż równocześnie wskazują na najmniej aktywny udział jej przedstawicieli w debatach (VoteWatch, A; Laloux, Pennetreau 2019, s. 101).

Na czele frakcji stoi dwoje współprzewodniczących: Ska Keller, niemiecka europosłanka do PE od 2009 r., która została współprzewodniczącą w 2016 r., oraz Philippe Lamberts, belgijski europoseł zasiadający w PE od 2009 r., który został wybrany współprzewodniczącym w 2014 r. Frakcja posiada również siedmioro wiceprzewodniczących. Grupa Zielonych-WPE skupia się zarówno na środowisku, jak i sprawiedliwości społecznej – chce walczyć ze zmianami klimatu dzięki zielonej energii i zagwarantować prawa człowieka oraz równość dla wszystkich. Dwoje z 14 wiceprzewodniczących Parlamentu Europejskiego oraz dwoje z 20 przewodniczących komisji parlamentarnych należy do grupy Zieloni-WPE (Parlament Europejski, G).

SPOSÓB PRZEPROWADZENIA ANALIZY I ZASTOSOWANE MIARY SNA

W celu przeprowadzenia analizy wykorzystano programy UCInet oraz NetDraw. Umożliwiły one obliczenie wartości zastosowanych miar oraz przygotowanie graficznej prezentacji sieci. Dane, dotyczące współzasiadania europosłów z poddanych

badaniu frakcji zaczerpnięto z oficjalnej strony PE (Parlament Europejski, H). Na tej podstawie przygotowano tabelę, w której dwustu osiemnastu uwzględnionym w badaniu europosłom odnotowano sprawowanie mandatu w poszczególnych kadencjach PE. Następnie tabelę przekształcono w macierz kwadratową typu $M \times M$, w której skrajne kolumny oraz wiersze były proporcjonalnie wypełnione nazwiskami osób tworzących badaną populację, a w powstałych 47 524 komórkach oznaczono wspólne zasiadanie europosłów w uwzględnianych w badaniu kadencjach PE (lub brak takich relacji). Forma zapisu danych jest akceptowalna przez UCInet i daje możliwość przeprowadzenia analiz. Popularne programy stosowane w badaniach opartych na założeniach metodologicznych SNA umożliwiają również wykorzystanie innych formatów zapisu danych (np. wymienione przez polskich badaczy programy: Siena, Pajek, Pnet oraz R; zob. Żukiewicz, Zielińska, Domagała 2018, s. 44).

Biorąc pod uwagę teorie sieciowe, a także uwzględniając specyfikę badanej populacji należy zwrócić uwagę na miary pozwalające na wskazanie osób, które powinny poprzez swoją strategiczną pozycję w sieci sprawować rolę nieformalnych liderów w całej dynamicznej, wielokadencyjnej strukturze. Głównymi miarami określającymi znaczenie jednostek w sieci relacji, na podstawie których można wnioskować o potencjale posiadania władzy są „stopień relacji” (*degree*), „pośredniość centralna” (*betweenness centrality*; tłumaczona również jako „centralność przechodniości”), „centralność bliskości” (*closeness centrality*) oraz „centralność wektora własnego” (*eigenvector centrality*). Pierwsza z przytoczonych miar opiera się na założeniu, że centralnie położonym węzłem w sieci jest ten, który posiada najwięcej bezpośrednich związków z innymi (Faust, Wasserman 2007: 178). Stopień relacji uważany jest również za wskaźnik aktywności w sieci, ale w przypadku struktury składającej się z grup posiadających różną liczebność i kształtujących się na przestrzeni kilkunastu lat daje jedynie najbardziej ogólny obraz liczby powiązań. Z uwagi na różnicę liczebności badanych frakcji w kolejnych kadencjach o pozycji w ramach całej struktury bardziej mogą decydować relacje z osobami wchodzącymi w skład różnych kadencji. Osoby posiadające takie cechy mogą stanowić rodzaj łączników między frakcjami formułującymi się w kolejnych latach. W tym kontekście najwięcej informacji może dostarczyć „pośredniość centralna”, która wskazuje w jakim stopniu dany aktor sieci „zapożycza” wzajemne relacje pomiędzy różnymi węzłami w ich najkrótszym możliwym powiązaniu. Innymi słowy, czy dany węzeł łączy pośrednio poprzez dwie relacje, dwóch innych aktorów niemających bezpośredniego związku (Batorski, Zdziarski 2009: 165) Miarę można określić wzorem:

$$BC_k = \frac{\left(\sum_{i < j} \frac{g_{ikj}}{g_{ij}} \right)}{(N-1)(N-2)/2} \quad (i \neq j \neq k)$$

- gdzie BC_k = centralność przechodniości węzła k ;
 g_{ikj} = liczba najkrótszych ścieżek pomiędzy węzłami i a j , przechodzące przez węzeł k ;
 g_{ij} = liczba najkrótszych ścieżek pomiędzy węzłami i a j ;
 N – liczba węzłów w sieci (Siudak 2015:124)

W tym przypadku wartości „pośredniczenia” osób, które mają kontakty również z osobami z innych grup (w różnych kadencjach), będą znacznie wyższe niż tych, którzy takiego rodzaju powiązań nie posiadają.

Miara „centralność bliskości” pozwala na wyszukanie węzła, który znajduje się najbliżej wszystkich innych w sieci. Wskazuje ona na możliwość wpływu na innych oraz stanowi o niezależności i odporności na wpływy (Batorski, Zdziarski 2009: 165). Miarę określa wzór:

$$CC_i = \frac{N - 1}{\sum_{i=j}^N l_{ij}} \quad j \neq i;$$

gdzie CC_i = centralność bliskości;

l_{ij} = długość najkrótszej ścieżki pomiędzy węzłem i a j (geodestic distance);

N – liczba węzłów w sieci (Siudak 2015:124)

Z punktu widzenia parametrów badanej grupy, omawianą miarę doskonale uzupełnia algorytm określający centralność „wektora własnego”. Wartość „wektora własnego” poszczególnych węzłów wzrasta, gdy posiadają one bezpośrednie połączenie z osobami, które mają kluczowe położenie w sieci. W ten sposób poprzez mniejszą liczbę, ale lepszej jakości relacji sami ugruntowują swoją pozycję w strukturze. Miarę można określić wzorem:

$$e_i = \lambda \sum_{j=1}^N a_{ij} * e_j \quad (j \neq i);$$

gdzie e_i = centralność węzła własnego analizowanego węzła i ;

λ = stała proporcjonalności (wartość stała);

e_j = centralność węzła własnego węzła j (Siudak 2015: 125).

W pracach naukowych poświęconych SNA, zarówno wydawanych w języku polskim, jak i angielskim, używana jest zróżnicowana terminologia określająca podstawowe elementy składowe sieci. W odniesieniu do podmiotów, które wchodzi z sobą w relacje, stosuje się np. pojęcia węzeł, aktor lub obiekt. Elementy łączące te podmioty określane są mianem linii, relacji, powiązań lub krawędzi (zob. Batorski, Zdziarski 2009, s. 159; Żukiewicz, Zielińska, Domagała 2018, s. 42). W niniejszym artykule członkowie badanej populacji będą nazywani węzłami, natomiast ich połączenia będziemy określać jako relacje lub powiązania.

CECHY CAŁEJ SIECI ORAZ WYRÓŻNIONYCH SUB-SIECI

W celu przedstawienia konfiguracji strukturalnej sieci złożonej z europosłów przynależących do frakcji tworzonych/współtworzonych przez Zielonych (Zielonych-WPE) wykorzystane zostaną mierniki przedstawiające cechy charakterystyczne całej struktury. Poddana analizie sieć zawiera relacje nieukierunkowane oraz posiadające wartość. Oznacza to, że przyjmując zasiadanie w tej samej grupie Zielonych (Zielonych-WPE) w danej kadencji PE za relację, nie wyróżnia się inicjatora powiązania, co jest możliwe w innego rodzaju badaniach sieciowych. Wartość relacji to w objętym analizą przypadku jej częstotliwość, np. posiadanie mandatu europosłów przez te same osoby w kilku kadencjach. Podstawowe cechy struktury świadczące o jej ciągłości oraz kohezji przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Miary spójności sieci europosłów z frakcji Zielonych i Zielonych-WPE (1989-2019)

Miara	Wynik
Liczba węzłów	218
Liczba powiązań	14996
Średni stopień	66,789
Gęstość	0,317
Komponenty	1
Połączenie	1
Fragmentacja	0
Bliskość	0,749
Średni dystans	1,722
Średnica sieci	3

Źródło: Opracowanie własne w programie UCInet

Sieć składa się z 218 europosłów. Przyjęcie powyższych założeń daje dynamiczny obraz struktury europosłów w latach 1989-2019² tworzonej przez 14066 powiązań. Sieć składająca się z członków badanej grupy charakteryzuje się średnim stopniem powiązań wynoszącym 66,038. Przyjmując, że powiązania każdego węzła z każdym stanowiłyby 100%, gęstość relacji w strukturze wynosi 31,3%. Sieć składa się z jednego komponentu, co też zapewnia pełnie przynajmniej pośrednich połączeń wszystkich węzłów (wskaźnik równy 1), a co jest z tym związane – brak fragmentacji. Niewielki jest średni dystans pomiędzy węzłami – pomimo uwzględnienia prawie

² Wzięto pod uwagę stan po wyborach w maju 2019 r., a przed Brexitem, co wynika z faktu, że ustąpienie z PE kilku posłów brytyjskich w niewielkim zakresie wpływa na strukturę tworzoną w okresie prawie 30 lat.

trzydziestoletniego okresu, średnio nie połączone ze sobą poprzez współzasiadanie w tej samej kadencji PE osoby, potrzebowałyby mniej niż dwóch pośredników, aby nawiązać kontakt. Największa odległość między osobami, które mogłyby nawiązać ze sobą kontakt (bez angażowania zbyt wielu pośredników – tzw. średnica sieci) wynosi trzy. Wskaźniki te świadczą o spójności i znaczącym stopniu reprodukcji członków badanej grupy, czyli odnawianiu w kolejnych wyborach mandatu przez znaczącą grupę przedstawicieli badanej populacji. Naturalną konsekwencją występowania tego wzorca jest wysoka gęstość sieci. Na podstawie przedstawionych cech całej sieci można założyć, że struktura nie jest podatna na dekompozycje, powstawanie wewnętrznych frakcji.

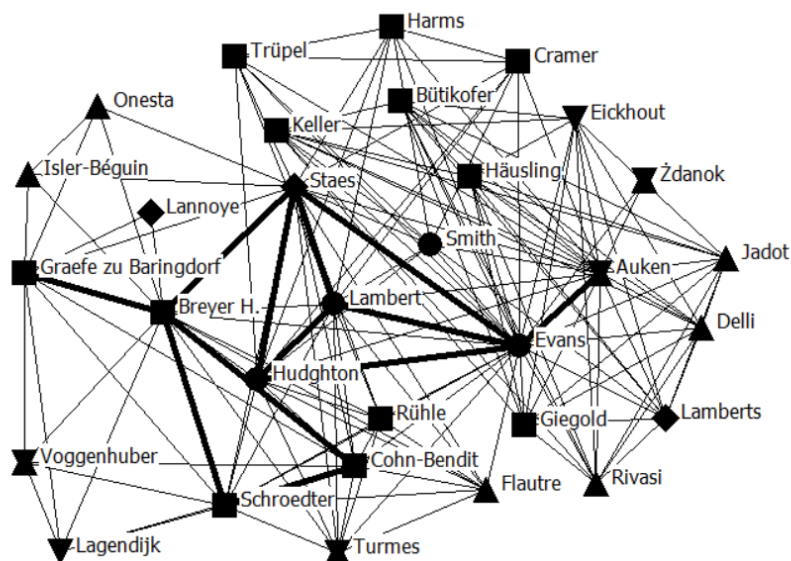
W całej grupie 218 europosłów, 155 zasiadało w PE jedynie raz, 31 dwukrotnie, 23 trzykrotnie, 6 czterokrotnie, 3 pięciokrotnie. Przyjmując stan poprzedniej kadencji za 100%, z III do IV kadencji reprodukcji doświadczyło 22,22% europosłów z objętej badaniem grupy, a napływ nowych europosłów do grupy wynosił 77,78%. Aż 40% członków frakcji „Zielonych” z IV kadencji uzyskało mandat w wyborach przeprowadzonych 5 lat później. Grupa uległa zwiększeniu do 45 członków³, ale z uwagi na wysoką reprodukcję napływ nowych europosłów był minimalnie mniejszy i wyniósł 75,6%. Po wyborach w 2004 r. (VI kadencja PE) skład liczbowy grupy był podobny – 43 osoby, ale ponownie wzrósł wskaźnik reprodukcji z kadencji na kadencję (44,4%). W związku z powyższym kooptacja do parlamentarnej elity Zielonych-WPE była niższa, wyniosła 53,5%. Spośród europosłów wchodzących w skład badanej grupy w VI kadencji 46,5% podjęło pracę w ramach frakcji w PE VII kadencji. Liczba europosłów grupy wzrosła o 14 osób, co dało wskaźnik reprodukcji równy 64,92%. W VIII kadencji 42,1% zasiadało w PE w również pod koniec poprzedniej kadencji, a napływ nowych europosłów do grupy wyniósł 53,9%. W IX kadencji odnotowano reprodukcję na poziomie 36,5%, a 75,65% frakcji stanowili europosłowie, którzy nie posiadali doświadczenia zasiadania w PE w latach 2014-2019 (na podstawie profili europosłów wszystkich kadencji PE: Parlament Europejski, A 22.05.2020).

Gęstość sieci sprawia, że trudno jest wyciągnąć wnioski na temat struktury europosłów z badanej grupy na podstawie samego obrazu graficznego, co jest możliwe w sieciach o mniejszej gęstości lub mniej regularnej liczbie powiązań. W związku z powyższym w postaci graficznej sieć zredukowano do węzłów, które posiadały trzy lub więcej powiązań, eliminując osoby posiadające mniejszą liczbę relacji oraz ich powiązania. Podjęte działania można uznać za próbę wyodrębnienia sub-sieci osób powiązanych ze sobą w szczególny sposób. Strukturę opartą o przyjętą redukcję powiązań przedstawiono na grafie nr 1.

³ W tej części analizy przyjęto stan na koniec kadencji, uwzględniając możliwe wystąpienie lub dołączenie do frakcji w trakcie kadencji.

Graf 1

Sub-sieć wyróżniona na podstawie najsilniejszych powiązań

Źródło: opracowanie własne w programie NetDraw

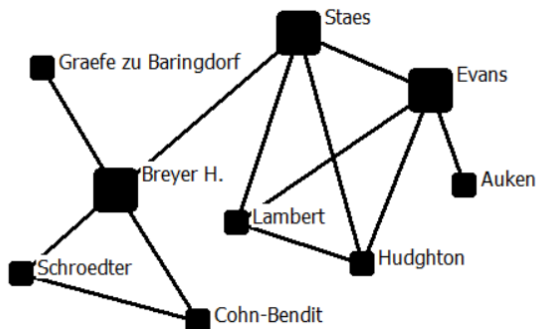
Sieć skonfigurowana na podstawie przyjętego kryterium minimalnej liczby 3 powiązań składa się z 31 europosłów. Widoczna jest dominacja liczbowa europosłów z Niemiec (12 osób – symbol – „kwadrat”) oraz Francji (6 osób – „trójkąt skierowany w górę”), ale istotna jest również pozycja przedstawicieli Wielkiej Brytanii (4 osoby – „koło”), których mandat w związku z opuszczeniem UE wygasł 31 stycznia 2020 r. Ponadto w skład sieci weszli przedstawiciele Belgii (3 osoby – „diament”), Holandii (2 osoby – „trójkąt skierowany w dół”), oraz po jednym reprezentancie Austrii (Voggenhuber), Danii (Auken), Luksemburga (Turmes) i Łotwy (Ždanok), którym nadano symbol „klepsydry”. Z punktu widzenia spójności sieci najważniejsze pozycje zajmują przedstawicielka Partii Walii Jill Evans oraz reprezentantka Socjalistycznej Partii Ludowej Margrete Auken. Węzły symbolizowane przez obie europarlamentarzystki tworzyły tzw. punkty przecięcia sieci (*cutpoints*). Według założeń teorii grafów za punkt przecięcia należy uznać osobę lub osoby, których usunięcie z sieci sprawi, że struktura zostanie podzielona na dwa lub więcej komponentów (Faust, Wasserman 2007: 112). W odniesieniu do Jill Evans opisana sytuacja teoretyczna miała miejsce w rzeczywistości – po wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE. Oznacza to, że jedynym gwarantem utrzymania w całości sieci złożonej z silnych kontaktów (zasiadanie w tej samej frakcji przynajmniej w trzech kadencjach) między członkami badanej grupy jest Margrete Auken.

W grafie nr 1 pogrubioną linią oznaczono połączenia, które powstały na podstawie czterokrotnego wspólnego zasiadania poszczególnych europosłów w jednej frakcji,

ale w różnych kadencjach PE. Przyjęcie powyższego założenia jeszcze bardziej eksponuje pozycję (obecnie już byłych) europosłów z Wielkiej Brytanii. Wyodrębniona sieć przedstawiono na grafie nr 2.

Graf 2

Sub-sieć wyróżniona na podstawie maksymalnej wartości powiązań (równiej 4).

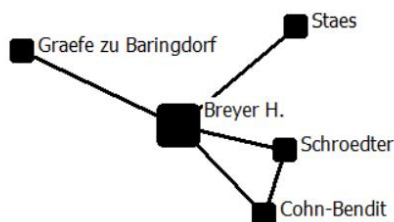

Źródło: opracowanie własne w programie NetDraw

W zamieszczonym powyżej grafie powiększonym symbolem węzła oznaczono osoby, które w najsilniejszej (pod względem częstotliwości kontaktów) sub-sieci zajmują pozycję tzw. punktów przecięcia. W ten sposób podkreślona zostaje również rola niemieckiej europosłanki Hiltrud Breyer oraz belgijskiego polityka Barta Staesa. Warto jednak również zwrócić uwagę, że najsilniej powiązaną część sieci tworzy grupa trzech europosłów z Wielkiej Brytanii (Jill Evans, Ian Hudghton, Jean Lambert) oraz Bart Staes. W języku analizy sieci społecznych grupa, w której każdy jest powiązany z każdym określaną jest mianem kliku. W badanym przypadku, przy uwzględnieniu najwyższej występującej w sieci wartości powiązań (4 kadencje) była to najsilniejsza sub-sieć w całej strukturze.

Graf 3

Sub-sieć wyróżniona na podstawie maksymalnej wartości powiązań (równiej 4) po wygaśnięciu mandatów europosłów brytyjskich

Źródło: opracowanie własne w programie NetDraw

Opuszczenie PE przez europosłów brytyjskich prowadzi do zmian w najsilniej powiązanej części sieci. Umocnia się rola Hiltrudy Breyer, która jest jedynym łącznikiem w silnym powiązaniu Friedricha-Wilhelma Graefe zu Baringdorf i Barta Staesa, jak i wymienionymi europosłami a Danielem Cohn-Bendit'em i Elisabeth Schroedter.

POZYCJA LIDERÓW W STRUKTURZE FRAKCJI W ODNIESIENIU DO WSZYSTKICH POWIĄZAŃ

Przedstawienie struktury relacji europosłów z różnych kadencji przy zastosowaniu SNA umożliwia wyróżnienie ich pozycji w ramach całej struktury. Zastosowano zdefiniowane wskaźniki „stopnia relacji”, „pośredniości centralnej”, „centralnej bliskości” oraz „centralności wektora własnego”. W odniesieniu do „stopnia relacji” nie uwzględniano wartości połączeń, a jedynie ich występowanie bądź ich brak. Oznacza to, że np. połączenia Jill Evans wskazują liczbę powiązań z innymi osobami, a każde kolejne powiązanie z tą samą osobą jest ignorowane⁴.

Wskaźnik „bliskości centralnej” według stosowanej miary „przyjmuje wartości w zakresie $<0 \div 1>$, gdzie wartości bliskie zeru oznaczają niską pozycję bliskości węzła w sieci, zaś wartość 1 oznacza, że węzeł znajduje się w najbliższej odległości do wszystkich węzłów w sieci” (Siudak 2015: 124). „Pośredniość centralną” przedstawiono w formie „znormalizowanej” (n-pośredniość”), którą „oblicza się poprzez podzielenie wartości tych miar przez ich maksymalną możliwą wartość, co umożliwia przedstawienie wyniku w procentach (jest to procent, w jakim dany aktor uczestniczy w poszczególnych relacjach)” (Swacha 2014: 19). Po przeprowadzeniu obliczeń w programie UCInet wyróżniono europosłów o najwyższych dziesięciu wynikach w każdej z uwzględnionych miar i zestawiono je ze sobą w tabelach nr 2, nr 3 i nr 4. W ten sposób powstało zestawienie zawierające 21 nazwisk.

Tabela 2

Wskaźniki: stopnia oraz bliskości członków badanej populacji (dziesięć najwyższych wyników)

Nazwisko	Stopień	Bliskość
Evans Jill	185	0.871
Auken Margrete	160	0.792
Staes Bart	151	0.767
Żdanok Tatjana	144	0.748
Breyer Hiltrud	137	0.731
Eickhout Bas	137	0.731
Delli Karima	137	0.731

⁴ Wartość powiązań była podstawą wyróżnienia sub-sieci przedstawionych w grafie nr 1 oraz nr 2.

Häusling Martin	137	0.731
Rivasi Michèle	137	0.731
Lamberts Philippe	137	0.731
Bütikofer Reinhard	137	0.731
Keller Ska	137	0.731
Giegold Sven	137	0.731
Jadot Yannick	137	0.731
Hautala Heidi	133	0.721
Lambert Jean	131	0.716
Hudghton Ian	131	0.716
Alfonsi François	121	0.693
Cohn-Bendit Daniel	120	0.691
Schroedter Elisabeth	120	0.691

Tabela 3

Wskaźnik n-pośredniości (dziesięć najwyższych wyników)

Nazwisko	n-pośredniość
Evans Jill	10.007
Staes Bart	7.789
Hautala Heidi	7.102
Breyer Hiltrud	4.990
Auken Margrete	3.493
Ždanok Tatjana	3.068
Lambert Jean	1.776
Hudghton Ian	1.776
Cohn-Bendit Daniel	1.775
Schroedter Elisabeth	1.775
Graefe zu Baringdorf Friedrich-Wilhelm	1.681
Jadot Yannick	1.111
Bütikofer Reinhard	1.111
Rivasi Michèle	1.111
Delli Karima	1.111
Eickhout Bas	1.111
Lamberts Philippe	1.111
Häusling Martin	1.111
Keller Ska	1.111
Giegold Sven	1.111

Źródło: opracowanie własne. Obliczenia przeprowadzono w programie UCInet

Tabela 4
Wskaźnik wektora własnego (dziesięć najwyższych wyników)

Nazwisko	Wektor własny
Evans Jill	0.202
Auken Margrete	0.179
Staes Bart	0.155
Lambert Jean	0.149
Hudghton Ian	0.149
Eickhout Bas	0.149
Delli Karima	0.149
Häusling Martin	0.149
Rivasi Michèle	0.149
Lamberts Philippe	0.149
Bütikofer Reinhard	0.149
Keller Ska	0.149
Giegold Sven	0.149
Jadot Yannick	0.149
Ždanok Tatjana	0.133
Trüpel Helga	0.127
Smith Alyn	0.127
Cramer Michael	0.127
Harms Rebecca	0.127
Breyer Hiltrud	0.116
Cohn-Bendit Daniel	0.110
Schroedter Elisabeth	0.110
Hautala Heidi	0.108
Alfonsi François	0.103

Źródło: opracowanie własne. Obliczenia przeprowadzono w programie UCInet

W tabelach uwzględniono dziesięć najwyższych wyników zastosowanych algorytmów, przy czym liczebność osób jest różna z uwagi na fakt uzyskiwania przez część badanych identycznych wyników (ranking dziesięciu osób zastosowano również we fragmencie badania struktury portugalskiego rządu; Moins, Louçã, Oliveira, Soeiro 2016: 43). Miary stopnia oraz bliskości podano w jednej tabeli (nr 2), ponieważ ustalały one kolejność objętych badaniem osób w identyczny sposób, co tym bardziej podkreśla potrzebę sięgnięcia po dwa kolejne sposoby określania pozycji centralnej europosłów. W przypadku wskaźników „n-pośredniość” oraz „wektor własny” najwyższe wyniki różnicują się, a sześć osób (oznaczonych w tabeli pogrubieniem) zakwalifikowana zostaje jedynie raz do grup z dziesięcioma najwyższymi wynikami danej miary. Na podstawie wyników zastosowanych miar centralnych można stworzyć jeden ranking

określający najbardziej centralne osoby w sieci relacji. W tym przypadku za posiadania określonej wartości poszczególnych miar dodawano osobie liczbę punktów równą miejscu jaki wynik tej osoby zajął w rankingu (np. Jill Evans trzykrotnie otwierała tabelę 2, 3 oraz 4 i w związku z czym otrzymała 3 punkty). Na tej podstawie jako liderów grupy można wyróżnić: J. Evans (3 pkt, Wielka Brytania), B. Staesa (8 pkt, Belgia), M. Auken (9 pkt, Dania), T. Ždanoka (15 pkt, Łotwa), H. Breyer (Niemcy), H. Hautalę (Finlandia), J. Lamberta (Wielka Brytania), I. Hudghtona (Wielka Brytania) (po 18 pkt.), B. Eickhouta (Holandia), K. Delli (Francja), M. Häuslinga (Niemcy), M. Rivasi (Francja), P. Lamberts (Belgia), S. Keller (Niemcy), S. Giegolda (Niemcy), Y. Jadot (Francja) (po 19 pkt.), D. Cohn-Bendita (wchodzący w skład PE w różnych kadencjach zarówno jako europoseł wybierany w Niemczech, jak i we Francji) oraz E. Schroedter (po 25 pkt, Niemcy). Podobnie jak w przypadku sub-sieci stworzonej na podstawie wyodrębnienia osób z najwyższą wartością wzajemnych powiązań widać istotną pozycję europosłów brytyjskich, których zakończenie kadencji wraz z ustąpieniem Wielkiej Brytanii z UE wpływa istotnie na strukturę frakcji Zielonych-WPE (J. Evans, J. Lambert, I. Hudghton). Sześć osób z wyodrębnionej grupy na podstawie zastosowanych miar analizy sieci wchodziło również w skład formalnego kierownictwa frakcji: B. Staes (1989-1999), H. Hautala (1999-2004), D. Cohn-Bendit (1999-2014), P. Lamberts (2014-2019, oraz od 2019 r.), S. Keller (2014-2019, oraz od 2019), B. Eickhout (od 2019 r.) (Parlament Europejski, H).

Trzy najbardziej centralne pozycje w sieci na podstawie uwzględnionych algorytmów, dające możliwość oddziaływania na największą część środowiska Zielonych i Zielonych-WPE wszystkich kadencji, posiadają (po wystąpieniu z UE Wielkiej Brytanii): Belg (B. Staes), Dunka (M. Auken) oraz łotewska polityk, ale działająca na rzecz Rosyjskiego Związku Łotwy (T. Ždanok). Powyższe wyniki wskazują, że w strukturze sieci wśród europosłów zajmujących najbardziej centralne pozycje nie ma przedstawicieli państw Europy Południowej (w skład frakcji z tego regionu wchodził przedstawiciel: Włoch, Hiszpanii, Portugalii, Grecji, Słowenii i Chorwacji), chociaż nie było kadencji PE, w której w badanych grupach nie było reprezentanta jednego z wymienionych państw.

PODSUMOWANIE

Odnosząc wyniki badania do postawionych hipotez należy stwierdzić, że pierwsza i druga hipoteza została zweryfikowana negatywnie. Reprezentanci Zielonych i Zielonych-WPE z Niemiec stanowią najliczniejszą grupę w sub-sieci „silnych powiązań”, jak i w według wskaźników „stopnia”, „bliskości”, „wektora własnego” oraz „n-pośredniości”. Nie są to jednak pozycje najbardziej centralne. Znaczenie niemieckich europosłów rośnie dopiero przy wyodrębnieniu sub-sieci opartej na maksymalnej wartości powiązań (również 4). W tym kontekście warto podkreślić znaczenie Hiltrud Breyer, która jest centralną postacią tak wyodrębnionej grupy, szczególnie po wygaśnięciu mandatów europosłów brytyjskim. Jeśli uwzględnimy również inne

miary centralności obliczane dla wszystkich członków badanej grupy („stopień relacji”, „pośredniość centralną”, „centralną bliskość”, „centralność wektora własnego”) to w gronie dziesięciu osób określanych jako zajmujące najbardziej centralną pozycję znajduje się zaledwie jedna Niemka (H. Breyer).

Pozycja europosłów brytyjskich wchodzących w skład badanych frakcji, według zarówno miar centralnych nieuwzględniających wartości (częstotliwości powiązań), jak i na podstawie analizy sub-sieci wyodrębnionej poprzez zachowanie jedynie silnych powiązań (z liczbą powyżej 3) jest kluczowa. Europosłowie brytyjscy znajdowali się w ścisłym rdzeniu sieci, a strategicznie istotne miejsce w całej strukturze zajmowali Jill Evans, Ian Hudghton oraz Jean Lambert. Wymienione osoby znalazły się również w rankingu dziesięciu europosłów zajmujących najbardziej centralną pozycję, stworzonym w oparciu o cztery wskaźniki SNA. Evans, Hudghton i Lambert w sub-sieci opartej o najsilniejsze powiązania pełnią również role łączników między europosłami niemieckimi i belgijskim a europosłanką z Danii. Wygaśnięcie ich mandatu eliminuje z grona najsilniej powiązanych europosłów również Margrete Auken. Dane te pozwalają na stwierdzenie, że hipoteza druga nie została potwierdzona.

W zakresie wyników wyborów i programu należy zauważyć dość stabilną pozycję zajmowaną przez frakcje Zielonych-WPE w kolejnych kadencjach parlamentu. Zauważalna jest przewaga europosłów z wielkich państw UE: Niemiec, Francji czy Hiszpanii. Na tym tle należy podkreślić niskie wyniki wyborcze odnotowywane w państwach tzw. Nowej Unii, tj. przyjętych do instytucji unijnych po maju 2004 r., głównie z regionu Europy Środkowej oraz Południowo-Wschodniej. Treść programów wyborczych w kolejnych elekcjach, zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim należy uznać za wpisujące się w model koncepcji właściwych dla tzw. ugrupowań euroentuzjastycznych, czyli opowiadających się za postępowaniem procesów integracyjnych. Oczywiście znaczne miejsce zajmują w nim kwestie ekologii i zdrowego stylu życia społeczeństw, ale obecne są elementy wskazujące na deficyt demokracji wewnątrz instytucji unijnych czy konieczność dalszych rozszerzeń Unii o państwa bałkańskie (przede wszystkim w obszarze postjugosłowiańskim oraz Turcji). Programy wyborcze odpowiadały na nowe wyzwania społeczeństw europejskich – kryzys finansowy z 2008 r. czy kryzys migracyjny z 2015 r. Hasła programowe w przedmiotowym zakresie należy umieścić bliżej lewicowego spektrum sceny politycznej.

Bibliografia

- Batorski D., Zdziarski M. (2009), *Analiza sieciowa i jej zastosowanie w badaniach organizacji i zarządzania*, „Problemy Zarządzania” 4: 157-184.
- Bomberg E. (1998), *Green Parties and Politics in the European Union*, London – New York: Routledge.
- Brack N., Kelbel C. (2016), *The Greens in the European Parliament: Evolution and Cohesion*, w: Van Haute E. (ed.), *Green Parties in Europe*, London: Routledge.
- Faust K., Wasserman S. (2007), *Social Network Analysis. Methods and Applications*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Fontaine P. (2010), *Podróż do serca Europy 1953-2009. Historia Grupy Chrześcijańskich Demokratów i Europejskiej Partii Ludowej w Parlamencie Europejskim*, Bruxelles: Racine.
- Hix S., Noury A. (2009), *After Enlargement: Voting Patterns in the Sixth European Parliament*, „Legislative Studies Quarterly” 34(2): 159-174.
- Hix S., Noury A., Roland G. (2006), *Dimensions of Politics in the European Parliament*, „American Journal of Political Science” 50(2): 494-511, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2006.00198.x>.
- Hix S., Noury A., Roland G. (2019), *Changing Political Cleavages in Advanced Democracies: Evidence from the European Parliament*, Berkeley: University of California
- Kadushin C. (2012), *Understanding Social Networks. Theories, Concepts and Findings*, Oxford: Oxford University Press.
- Kosman M. M., *Programy niemieckich partii politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku. Wybrane aspekty*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 8: 287-304, DOI: <https://doi.org/10.14746/rie.2014.8.20>.
- Kosowska-Gąstoł B. (2014), *Europejskie partie polityczne jako organizacje wielopoziomowe. Rozwój, struktury, funkcje*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kubiak P. (2014), *Wybory do Parlamentu Europejskiego w Niemczech (25.05.2014) – analiza i następstwa*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 8: 303-316, DOI: <https://doi.org/10.14746/rie.2014.8.21>.
- Laloux T., Pennetreau D. (2019), *Policies with and without Politics*, „Politique europeenne” 64: 86-109, DOI: 10.3917/poeu.064.0086.
- Mirska A. (2004), *Sojusz 90/Zieloni*, w: Wojtaszczyk K. A. (red.), *Partie polityczne w Niemczech*, Warszawa: Elipsa, 132-157.
- Moinz N., Louçã F., Oliveira M., Socero R. (2016), *Empirical analysis of the Portuguese governments social network*, „Social Network Analysis and Mining” 6: 1-19, DOI: <https://doi.org/10.1007/s13278-016-0348-7>.
- Müller-Rommel F. (2002), *The Greens in the 1999 European Elections: The Success Story*, w: Perrineau P., Grunberg G., Ysmal C., (eds.) *Europe at the Polls: The European Elections of 1999*, New York: Palgrave.
- Richardson D. (1995), *The Green Challenge: Philosophical, programmatic and electoral considerations*, w: Richardson D., Rootes C. (eds.), *The Green Challenge. The development of Green parties in Europe*, London – New York: Routledge.
- Sobolewska-Myślik K. (2004), *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Stolicki D. (2015), *Spójność grup politycznych Parlamentu Europejskiego siódmej kadencji*, w: Kirpsza A., Musiałek P., Stolicki D. (red.), *Podsumowanie siódmej kadencji Parlamentu Europejskiego (2009-2014)*, Kraków: AT Wydawnictwo.
- Swacha P. (2014), *Zastosowanie analizy sieci społecznych w badaniach elit parlamentarnych (na przykładzie eurodeputowanych z Polski)*, „Przegląd Europejski” 2: 8-24.
- Tosiek P. (2000), *Funkcjonowanie grup politycznych w Parlamencie Europejskim (analiza ilościowa)*, „Studia Europejskie” 2: 91-106
- Tosiek P., Wicha M. (2006), *Parlament Europejski. Prawo i Polityka*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wellman B. (1988), *Structural Analysis: From Method and Metaphor to Substance*, w: Wellman B., Berkowitz S. D. (eds.), *Social Structures: a Network Approach*, Nowy Jork: Cambridge University Press.
- Wojtaszczyk K. A. (1998), *Partie polityczne w państwie demokratycznym*, Warszawa: WSiP.

Żiętara W. (2017), *Struktury sieciowe europejskiego ruchu politycznego Zielonych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K” 24(2): 119-136, DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/k.2017.24.2.119>.

Żukiewicz P., Zieliński M., Domagała K. (2018), *Social Network Analysis as a research method in political science. An attempt to use it in coalition research*, „Przegląd Politologiczny” 4: 39-50, DOI: <https://doi.org/10.14746/pp.2018.23.4.3>.

Źródła elektroniczne:

Average participation in (roll-call) votes in EP plenary by political groups (b.d.), VoteWatch Europe AISBL, <https://term8.votewatch.eu/en/term8-political-group-participation.html> (dostęp: 10.07.2020).

European Parliament: 1999-2004. Outgoing Parliament (b.d.), Parlament Europejski, <https://europarl.europa.eu/election-results-2019/en/european-results/1999-2004/outgoing-parliament> (dostęp: 10.07.2020).

Grupy polityczne w Parlamencie Europejskim (b.d.), Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/pl/organisation-and-rules/organisation/political-groups> (dostęp: 08.07.2020).

Lista posłów (b.d.), Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/meps/pl/directory> (dostęp: 22.05.2020).

Members of the EP (provisional) (b.d.), Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/elections2004/ep-election/sites/en/results1306/global.html> (dostęp: 03.07.2020).

Members of the European Parliament (b.d.), Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/meps> [5.06.2020]

Miejsca według grup politycznych i państw członkowskich (b.d.), Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/pl/seats-group-member-2014.html> (dostęp: 09.07.2020).

Parlament Europejski, F: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/pl/organisation-and-rules/organisation/political-groups> [07.07.2020] –

Priorytety grup politycznych w PE: Zieloni/Wolne Przymierze Europejskie (b.d.), Parlament Europejski, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/eu-affairs/20190712STO56960/priorytety-grup-politycznych-w-pe-grupa-zielonych-wolne-przymierze-europejskie> (dostęp: 13.07.2020).

Protéger notre avenir: Plan de transition et de résilience du groupe des Verts-ALE (2020), The Greens/European Free Alliance, <https://www.greens-efa.eu/fr/article/document/greens-efa-recovery-and-resilience-plan/> (dostęp: 13.07.2020).

Oprogramowanie:

Borgatti S. P., Everett M. G., Freeman L. C. (2002), *Ucinet for Windows: Software for Social Network Analysis*, Harvard: Analytic Technologies.

Borgatti S. P. (2002), *NetDraw Software for Network Visualization*, Lexington: Analytic Technologies.

Dr hab. Piotr Swacha, Instytut Nauk Socjologicznych i Pedagogiki, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (piotr_swacha@sggw.edu.pl)

Prof. dr hab. Jacek Wojnicki, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski (jacekwojnicki@uw.edu.pl)

Słowa kluczowe: Zieloni, Parlament Europejski, analiza sieci społecznych, program

Keywords: Greens, European Parliament, Social Network Analysis, program

ABSTRACT

The aim of the article is to present an overview of the programs and results in the European Parliament elections of parties originating from the environmental movement and to analyse the structure of the Greens/Greens-EFA faction's milieu in the years 1989-2019.

The study applied methodological assumptions of social network analysis, which made it possible to conduct a statistical, quantitative analysis of the structure consisting of all the representatives of the Greens/Greens-EFA faction. Two hypotheses were formulated in the paper: H1 – the most prominent positions in the structure are held by German MEPs, which stems from the fact that they are the most numerous group comprising the successive factions created/co-created by the Greens; H2 – the position of British MEPs in the network is not significant due to the fact that their number was low throughout the period examined.

The results of the conducted analysis allow us to conclude that both hypotheses were not confirmed.

NASZE WYDAWNICTWA

INSTYTUT ZACHODNI

ul. Mostowa 27, 61-854 Poznań

tel. +61 852 28 54

fax +61 852 49 05

e-mail: wydawnictwo@iz.poznan.pl

Przegląd Zachodni 2020 Wydanie specjalne w języku angielskim

Kolejne specjalne wydanie czasopisma w języku angielskim zawiera artykuły, które stanowią wybór z całorocznej edycji pisma w 2019 r. z myślą o odbiorcy obcojęzycznym.

Looking westwards

Małgorzata Bukiel, The role of the Institute of Western Affairs (Instytut Zachodni) in the construction and deconstruction of the Lubusz Land concept 1945-1948

Krzysztof Wasilewski, Between the Neumark and Volhynia: On local historical policy and collective memory in Gorzów Wielkopolski

Marceli Tureczek, Cultural heritage against a background of socio-economic transformation in 1970s and 1980s Western Poland

Paweł Migdalski, The beginnings of Polish interest in the early medieval past of Kołobrzeg (until the end of the 1950s)

Agnieszka Misiurska, The Greater Poland Uprising of 1918-1919 in the French and British daily press

Katarzyna Gelles, Rosa Luxemburg against War. On the centenary of her death

Anna Kochanowska-Nieborak, Literary fiction and poverty. The impact of literary value constructions in the light of motivation psychology: The example of Gustav Freytag's novel *Soll und Haben*

Michał Stefański, Coming to terms with the West German 68ers in the writings of the 85ers

Wojciech Kucharski, The manuscript of the letter of the Polish bishops to the German bishops composed by archbishop Bolesław Kominek

Justyna Kijonka, Contexts and reasons of post-war migration from Upper Silesia to West Germany and changes in the consciousness of Aussiedlers from Poland

Marek Nowak, Implanting memories of migration: A conceptualisation and the example of the Emigration Museum in Gdynia

Beata Ociepka, Where is Poland? Constructing the state's geopolitical position in Central Europe

Izabela Wróbel, The principle of solidarity among Member States in European Union law. Twilight or renaissance?

Tomasz Grzegorz Grosse, The Eurozone crisis – A multitheoretical perspective

Artur Niedźwiecki, The liberal paradigm in the face of the disintegration of international institutions

Marta Ryniejska-Kiełdanowicz, *Magdalena Ratajczak*, The cultural diplomacy of the European Union and the idea of interculturalism

Sylwia Zawadzka, From soft power to smart power. Franco-German visions of European Union military integration and their criticism

Publikacja specjalnych numerów „Przeglądu Zachodniego” w języku angielskim – zadanie finansowane w ramach umowy 642/P-DUN/2019 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego